

TUL:n Esteettömyyskyselyn 2020 vastausraportti

Sisälllys

1 Valmistelu.....	2
2 Jakelu.....	2
3 Vastaajat.....	3
4 Vastausten analysointi.....	4
5 Huomioitavaa raportin lukijalle.....	5
6 Kyselyn tulokset	6
6.1 Seurojen tilanne.....	6
6.1.1 Vammaisuuden, liikuntarajoitteiden ja aistirajoitteiden koetaan jokseenkin vaikuttavan seuratoimintaan osallistumisen mahdollisuuksiin	6
6.1.2 Toiminnan esteettömyyttä pohditaan toisinaan	8
6.1.3 Esteettömyyden osa-alueista parhaiten huomioidaan tilojen fyysinen esteettömyys, viestinnän esteettömyydessä eniten kehitettävää.....	9
6.1.4 Seurat toivovat TUL:lta ja piireiltään eniten liikunnan ja urheilun esteettömyyskysymysten nostamista julkiseen keskusteluun sekä oppaita ja materiaaleja ..	10
6.1.5 Seuroilla onnistumisia, haasteita ja ideoita esteettömyyden saralla.....	11
6.2 Kuntien/kaupunkien tilanne.....	12
6.2.1 Esteettömyys on huomioitu seurojen kunnissa ja kaupungeissa välttävästi.....	12
6.2.2 Esteettömiin liikuntatiloihin saatavilla vuoroja toisinaan	13
6.2.3 Erityisliikunnan tarjonnassa seurojen kunnissa/kaupungeissa puutteita	13
6.2.4 Erityisliikuntaa järjestävät seurojen mukaan pääasiassa erityisryhmien liikuntajärjestöt ja julkinen sektori.....	15
6.2.5 Kunnissa ja kaupungeissa kehitettävää liikuntatilojen ja -palveluiden esteettömyyden osalta.....	16
7 Yhteenveto ja suosituksia	17
7.1 Yhteenveto: onnistumisia ja haasteita	17
7.2 Suosituksia	17
8 Kyselyn palaute	18
9 Lähteet	19
10 Liitteet.....	20
Liite 1: Kyselylomake	20

Tämän raportin on laatinut TUL:n tasa-arvovaliokunnan puolesta TUL:n hallinnon assistentti ja tasa-arvovaliokunnan esittelijä-sihtööri Aino Nevalainen kesä–heinäkuussa 2020.

Yhteydenotot: Aino Nevalainen, aino.nevalainen@tul.fi tai 050 472 9679.

1 Valmistelu

TUL:n esteettömyyskysely toteutettiin loppukevällä 2020. Kysely valmisteltiin toukokuun alussa ja avattiin vastattavaksi 14.5. Vastausaika päättyi 7.6.2020.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää,

- 1) miten seurat toteuttavat esteettömyyttä toiminnassaan,
- 2) miten TUL voisi paremmin tukea seuroja esteettömyyden kehittämisessä sekä
- 3) millaisina seurat kokevat paikkakuntansa esteettömät liikuntapalvelut.

Kyselyn suunnitteli ja toteutti TUL:n tasa-arvovaliokunta. Valiokunnan esittelijä-sihtööri laati kyselylle alustavan pohjan, jota muokattiin valiokunnan kommenttien pohjalta. Kommenttikierroksen jälkeen hyväksytty suunnitelma toteutettiin Surveypal-palvelun avulla sähköisesti. Kysely päätettiin toteuttaa anonyymisti, jotta vastauksia saataisiin myös seuroilta, joissa esteettömyysasioita ei ole vielä erityisemmin pohdittu ja jotta saadut vastaukset olisivat mahdollisimman todenmukaisia.

TUL:n strategiavalioikunta on myös valmistellut kevään aikana seuroille koulutukseen liittyvää kyselyä. Kyselyjen yhdistämistä harkittiin, sillä useat lähes samanaikaiset kyselyt syövät usein toistensa vastauksia ja saavat aikaan ns. "kyselyväsymystä". Tasa-arvovaliokunta päätti kuitenkin toteuttaa kyselyn erillisenä, sillä tiedonkeruun kiinnostuksen kohteet ja kyselyiden rakenteet eivät yhdistyneet luontevasti. Lisäksi koulutuskyselyn ollessa vielä valmistelussa esteettömyyskyselyn julkaisun aikaan valiokunta totesi, että riittävä tauko kyselyiden välillä toteutuisi työvaiheiden eriaikaisuuden myötä automaattisesti.

Kopio kyselylomakkeesta on liitetty tämän asiakirjan loppuun.

2 Jakelu

Kyselystä tiedotettiin seuroille sähköpostitse jäsenrekisteriin ilmoitettujen seurojen kirjeenvaihtajien sähköpostiosoitteisiin. Kyselylinkki toimitettiin seuroille 14.5., ja vastausaika kyselyyn oli kolme ja puoli viikkoa. Valiokunta päätti, että mikäli kyselyn vastaukset jäisivät vähäisiksi, lähetettäisiin seuroille muistutusviesti tai -viestejä. Vastauksia saimme kuitenkin riittävästi kyselyn tarkoituksiin, joten tämä ei ollut tarpeen. Luultavasti koronaviruspandemian

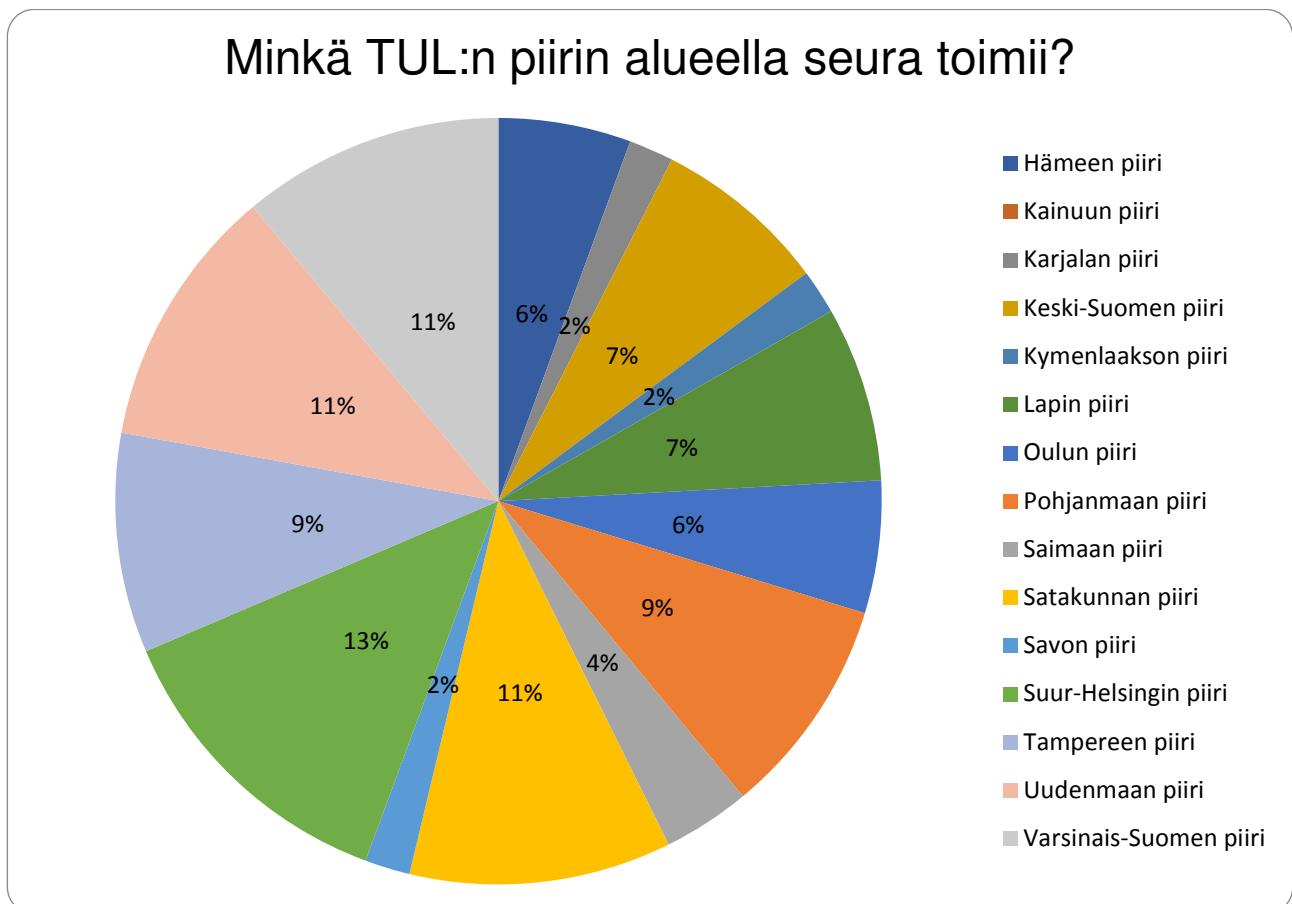
aiheuttama tauko seurojen normaalissa toiminnassa sai aikaan sen, että kyselyyn vastattiin odotettua ahkerammin.

Valiokunta harkitsi kyselyn jakelua myös TUL:n viestintäkanavilla, kuten verkkosivuilla, uutiskirjeessä ja sosiaalisessa mediassa. Koska kyselyyn oli tarkoitus saada vain yksi vastaus kultakin seuralta, totesi valiokunta, että kyselylinkin jakaminen vapaasti voisi haitata tämän tavoitteen toteutumista.

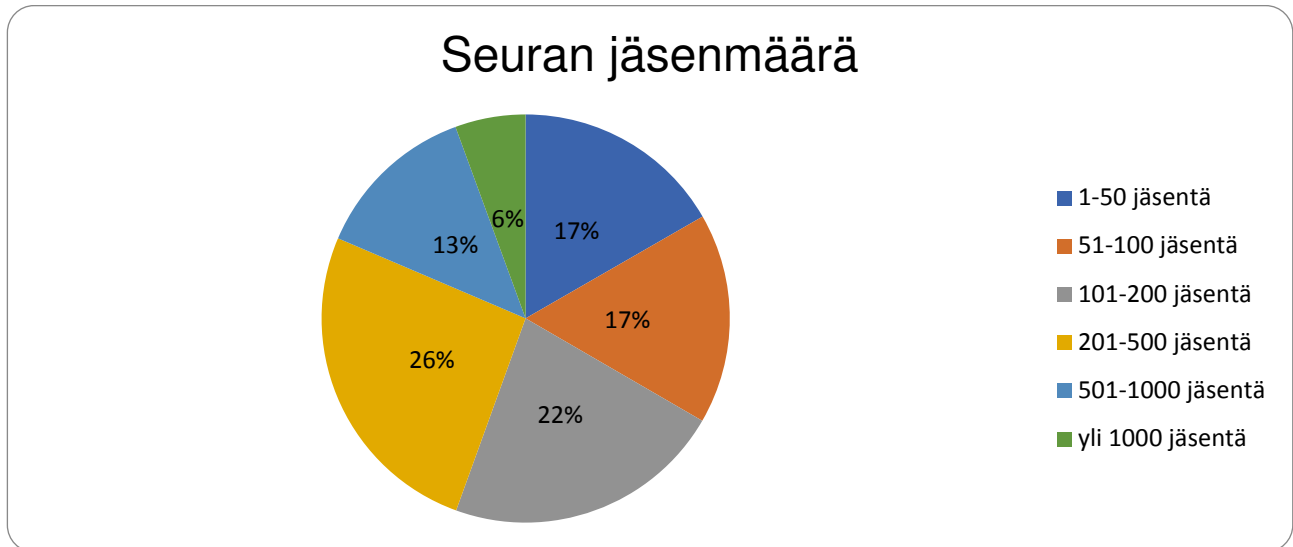
3 Vastaajat

Kyselyyn vastasi yhteensä 55 seuraa. Vastauksia saatiin jokaisesta TUL:n piiristä sekä jokaisesta kokoluokasta. Vastaajat jakautuivat piireihin ja kokoluokkiin seuraavasti.

Piirit:

Kokoluokat:

Vastausten analysoinnissa piirien mukaan hyödynnettiin TUL:n aluejakoa. Joistakin piireistä vastauksia tuli vain yksittäisistä seuroista, jolloin vastausten analysointi niiden mukaan ei olisi mielekäästä.

Alueet:

Järvi-Suomi: Karjala, Keski-Suomi

Eteläinen: Suur-Helsinki, Uusimaa, Kymenlaakso, Saimaa

Pohjoinen: Lappi, Oulu, Kainuu

Läntinen: Pohjanmaa, Varsinais-Suomi, Tampere, Satakunta, Häme

4 Vastausten analysointi

Kaikki kyselyn vastaukset ladattiin Surveypal-palvelusta Excel-tiedostona.

Surveypal-palvelu valmistaa automaattisesti kaaviot annetuista vastauksista. Tässä asiakirjassa esitetyt kaaviot ovat palvelun automaattisesti valmistamia.

Vastausten analysointi aloitettiin työstämällä saatu vastausmateriaali helposti käsiteltävään muotoon. Tässä vaiheessa erilaiset sanalliset vastaukset korvattiin numeroarvoilla (esim. Ei koskaan = 1).

Seuraavaksi vastauksista koottiin kaksi erillistä, mutta samansisältöistä taulukkoa taustamuuttujien (seuran alue ja seuran jäsenmäärä) mukaan lajiteltuna. Taustamuuttujat valikoitiin relevantin tiedon saamiseksi menettämättä vastaajien anonymiteettiä. Yksi taustamuuttuja, jolla aineistosta olisi saanut kiinnostavaa lisätietoa, olisi ollut se, toimiiko seura taajama- vai haja-asutusalueella, mutta valitettavasti tarve tälle muuttujalle ilmeni vasta vastauksien käsittelyvaiheessa.

Asteikolla mitattavissa kysymyksissä vastauksia tarkasteltiin kysymys kerrallaan kaikkien vastaajien keskiarvoilla kokonaiskuvan muodostamiseksi. Seuraavaksi vastauksia tarkasteltiin taustamuuttujiin perustuvien kategorisointien mukaan eli vertailemalla jäsenmääräkategorioiden tuloksia keskenään ja alueiden tuloksia keskenään.

Avointen kysymysten vastaukset on koostettu pääasiassa luetteloiksi. Samansisältöisiä vastauksia on yhdistetty, ja seuran tunnistamisen mahdollistavia tekijöitä on poistettu loppuraportista.

5 Huomioitavaa raportin lukijalle

TUL:n esteettömyyskysely seuroille ja sen vastausraportti on tarkoitettu TUL:n sisäisen kehittämistyön käynnistämiseksi ja tueksi esteettömyyteen liittyen ja on siksi toteutettu melko pienessä mittakaavassa. Vastauksia ei ole tarpeeksi kunnolliseen tilastolliseen analyysiin tai merkittäviin johtopäätöksiin, minkä toivomme lukijan huomioivan raporttiin tutustuessaan. Tämä ei myöskään ole ollut kyselyn ja vastausraportin tarkoitus, vaan pyrkimyksemme on pikemminkin ollut herätellä seuroja esteettömyyden teemaan, kartoittaa niiden lähtötasoa ja selvittää, millaista tukea seurat TUL:lta toivovat esteettömyyden kehittämisessä. Raportin perusteella ei siis voida tehdä yleistyksiä seuratoiminnan esteettömyydestä tai esteellisyydestä, vaan kyseessä on pikemminkin keskustelunavaus.

Vastauksia olisimme voineet kerätä enemmän markkinoimalla kyselyä laajemmin ja muistuttamalla seuroja useampaan kertaan kyselyyn vastaamisesta. Valiokunnan mielessä oli kuitenkin myös TUL:n seuroille lähiaikoina toimitettava koulutuskysely, jonka vastaajakuntaa emme halunneet "väsyttää" tällä ensimmäisellä kyselyllä liiaksi.

Kyselyn ensimmäisessä osiossa, joka koskee seurojen omaa esteettömyystilannetta, on hyvä huomioida, että kyse on seurojen omista tulkinnoista omasta tilanteestaan ja työstään. Täydet pisteet voi antaa itselleen niin seura, joka on kovasti panostanut esteettömyysasioihin kuin myös seura, jonka harrastajat ovat kaikki vammattomia ja siksi mahdollisiin puutteisiin ei välttämättä ole kiinnitetty huomiota.

Samoin esteettömyyden toteutuminen voi olla erilaista erilaisissa seuroissa: yhdessä seurassa se voi tarkoittaa koulutuksia, toimintasuunnitelmia ja vastuutehtäviä esteettömyyden osalta (yleensä jäsenmäärältään suuremmat seuramat), kun taas toisessa seurassa ihmiset ja heidän tarpeensa kohdataan yksilöinä ja toimintaan tehdään muutoksia sen perusteella, millaisia toimijoita on mukana (yleensä jäsenmäärältään pienemmät seuramat). Toisissa seuroissa toiminta taas on lähtökohtaisesti esteetöntä seuran, sen jäsenistön tai sen lajin ominaispiirteiden vuoksi. Esteettömyyden toteuttamisen tapoja on siis monenlaisia – tärkeintä on kuitenkin, että kaikilla on mahdollisuus harrastaa ja toimia seurassa yhdenvertaisesti toisten kanssa.

Viimeisenä huomiona todettakoon, että kuten kyselyihin yleensä, todennäköisimmin tähän kyselyyn ovat vastanneet ne seuramat, joilla on kiinnostusta esteettömyyden teemaan. Tämä voi myös jonkin verran vääristää tuloksia.

6 Kyselyn tulokset

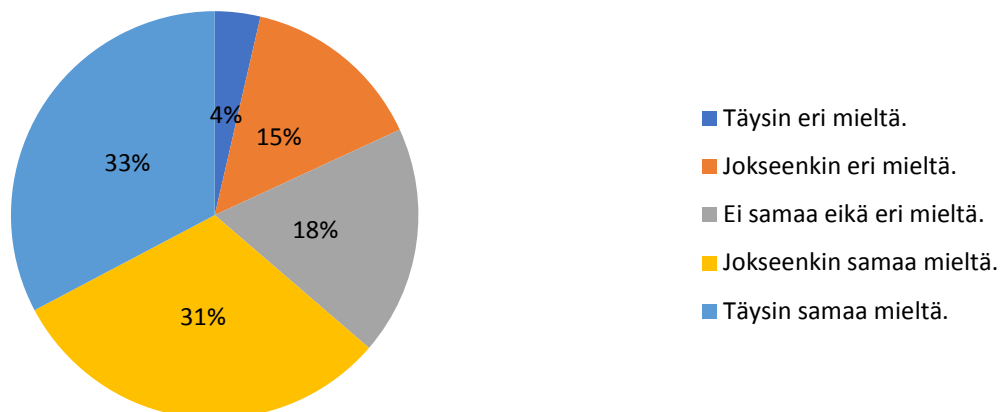
Kyselyn tulokset on esitetty tässä raportissa seuraavalla tavalla. Pääasiassa kysymykset on käsitelty erikseen kukin oman alaotsikkonsa alla. Jokaisesta kysymyksestä esitetään ensin Surveyspal-palvelun luoma automaattigrafiikka. Seuraavaksi vastaukset kirjoitetaan auki sanalliseen muotoon ja lopuksi tarkastellaan eroja vastausten välillä taustamuuttujien (seuran alue ja seuran jäsenmäärä) mukaan luokiteltuina.

6.1 Seurojen tilanne

6.1.1 Vammaisuuden, liikuntarajoitteiden ja aistirajoitteiden koetaan jokseenkin vaikuttavan seuratoimintaan osallistumisen mahdollisuuksiin

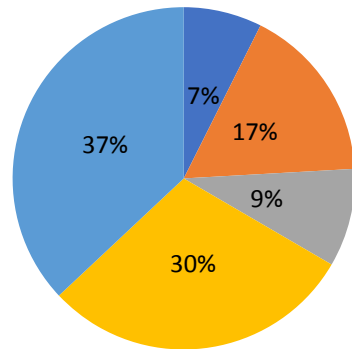
Kyselyn ensimmäiset kysymykset koskivat vammaisten, liikuntarajoitteisten ja aistirajoitteisten ihmisten mahdollisuuksia toimia seurassa. Vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa väittämiin "vammaisuus/liikuntarajoitteisuus/aistirajoitteisuus ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa" asteikolla "Täysin eri mieltä" – "Täysin samaa mieltä". Tässä vastausraportissa kysymykset on käsitelty yhdessä vastausten yhteneväisyyden vuoksi.

Ota kantaa seuraavaan väittämään: Vammaisuus ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

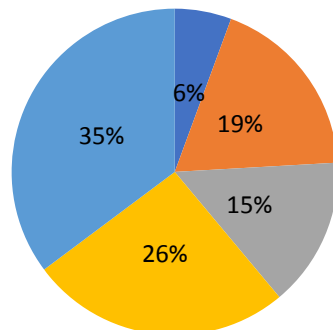

Ota kantaa seuraavaan väittämään:
Liikuntarajoitteisuus
ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

- Täysin eri mieltä.
- Jokseenkin eri mieltä.
- Ei samaa eikä eri mieltä.
- Jokseenkin samaa mieltä.
- Täysin samaa mieltä.

Ota kantaa seuraavaan väittämään: Aistirajoitteisuus
(esim. näkö- tai kuulorajoitteisuus) ei vaikuta
henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

- Täysin eri mieltä.
- Jokseenkin eri mieltä.
- Ei samaa eikä eri mieltä.
- Jokseenkin samaa mieltä.
- Täysin samaa mieltä.

Pääasiassa kyselyyn vastanneet seurat kokivat, että vammaisuus, liikuntarajoitteet tai aistirajoitteet vaikuttivat jonkin verran seuratoimintaan osallistumisen mahdollisuuksiin. Väittämiin "Vammaisuus/liikuntarajoitteisuus/aistirajoitteisuus ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin osallistua seuran toimintaan" vastattiin asteikolla 1 (täysin eri mieltä) – 5 (täysin samaa mieltä). Vastausten keskiarvo oli 3,70 asteikolla 1 – 5, jolloin se sanallisena arvona asettuisi vastausten 3 (ei samaa eikä eri mieltä) ja 4 (jokseenkin samaa mieltä) välille. Vastaajat olivat siis keskimäärin ja pyöristettynä "jokseenkin samaa mieltä" siitä, etteivät ko. ominaisuudet vaikuta henkilön mahdollisuuksiin osallistua seuran toimintaan. Toisin päin käännettynä voidaan siis todeta, että vammaisuus, liikuntarajoitteisuus ja aistirajoitteisuus vaikuttavat osallistumisen mahdollisuuksiin jonkin verran.

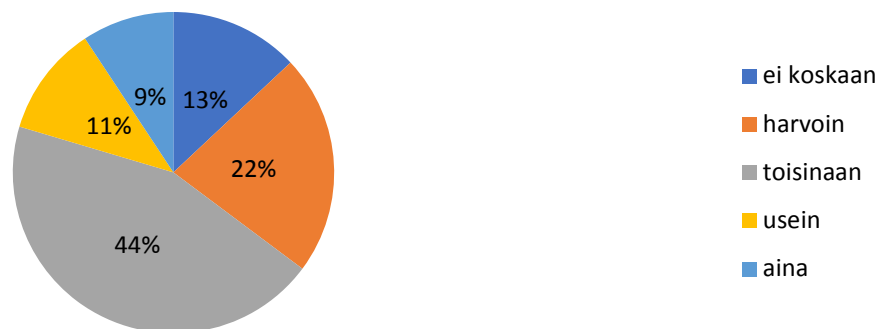

Eri toimintarajoitteiden välillä ei ollut suurta vaihtelua, vaan osallistumista pidettiin suunnilleen yhtä mahdollisena vammaisille, liikuntarajoitteisille ja aistirajoitteisille ihmisille. Eniten osallistumisen mahdollisuuksiin koettiin kuitenkin vaikuttavan aistirajoitteisuuden, kuten näkö- tai kuulorajoitteisuuden.

Alueiden välillä vaihtelu oli kohtalaista. Vähiten näiden ominaisuuksien kokivat vaikuttavan osallistumismahdollisuuksiin Järvi-Suomen alueen vastaajat (N=6) ja eniten Pohjoisen alueen vastaajat (N=6).

6.1.2 Toiminnan esteettömyyttä pohditaan toisinaan

Kun seuranne järjestää toimintaa tai tapahtuman, esteettömyyttä pohditaan...

Esteettömyyden pohtimisen säännöllisyyttä mittaavan kysymyksen "Kun seuranne järjestää toimintaa tai tapahtuman, esteettömyyttä pohditaan..." vastausvaihtoehdot olivat "ei koskaan", "harvoin", "toisinaan", "usein" ja "aina", joille määriteltiin analyysin helpottamiseksi numeeriset arvot asteikolla 1-5. Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli 2,81, joka asettuu sanallisten arvioiden "harvoin" ja "toisinaan" välille. Pyöristettynä ja sanallisesti arvioituna toiminnan esteettömyyttä pohditaan siis toisinaan.

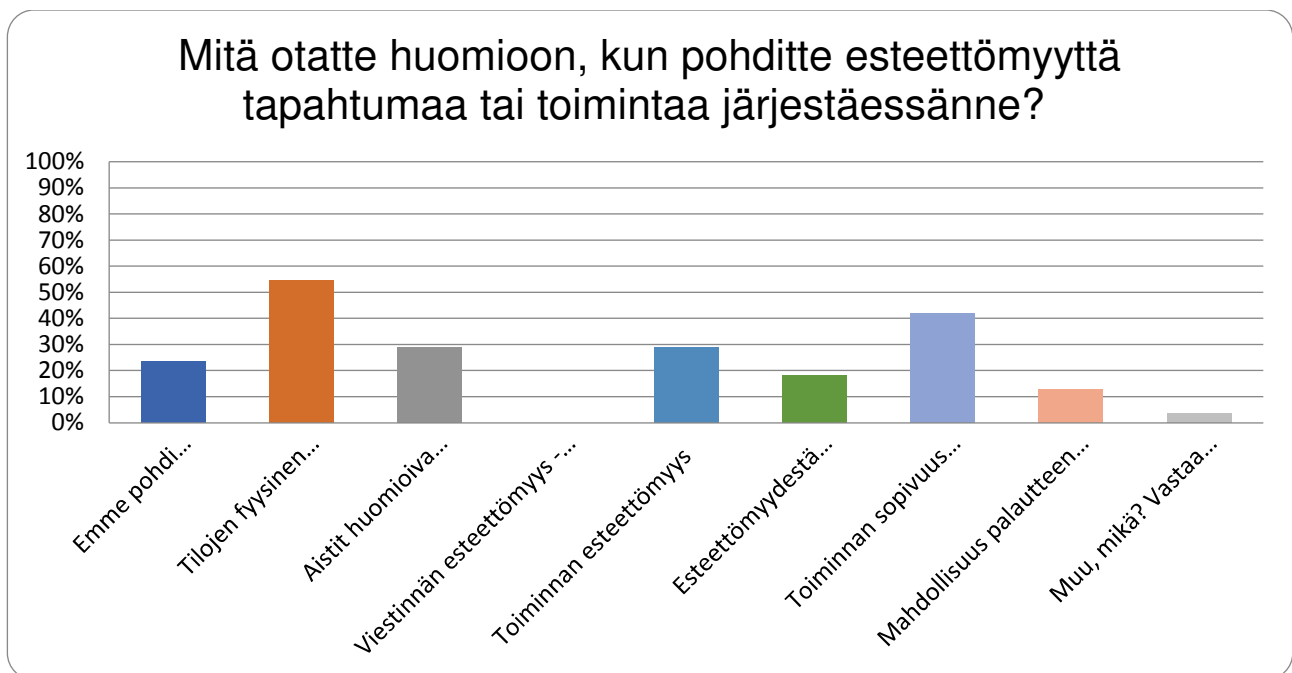
Jäsenmäärien mukaan tarkastellessa vastauksissa ei näkynyt selvää yhteyttä jäsenmäärän ja esteettömyyden pohtimisen säännöllisyyden välillä, mutta vaihtelu jäsenmääräkkategorian sisällä oli pienillä seuroilla suurempaa kuin jäsenmäärältään suuremmilla seuroilla. 1-50 jäsenen seuroilla vastaukset vaihtelivat välillä 1 (ei koskaan) - 5 (aina), kun taas suuremmilla seuroilla vastaukset vaihtelivat tyypillisemmin välillä 2 (harvoin) - 4 (usein).

Alueittain tarkasteltuna esteettömyyden pohtimisen säännöllisyydessä ei ollut suuria eroja alueiden välillä. Säännöllisimmin esteettömyyttä pohdittiin Järvi-Suomen alueen (N=6) ja Pohjoisen alueen (N=6) seuroissa, jotka myös edellisessä kysymyksessä kokivat vammaisuuden tai liikunta- tai aistirajoitteisuuden alueista vähiten vaikuttavan henkilön osallistumismahdollisuuksiin.

Säännöllisen esteettömyyden pohtimisen voi katsoa vaikuttavan monenlaisten ihmisten osallistumismahdollisuuksiin, mutta myös kääntäen monenlaisten ihmisten osallistuminen voi lisätä esteettömyyden pohtimisen tarvetta – näin voi syntyä esteettömyyden "hyvä kehä", jossa esteetön toiminta lisää osallistujien moninaisuutta, mikä taas vuorostaan tukee esteettömyyden kehittämistä.

6.1.3 Esteettömyyden osa-alueista parhaiten huomioidaan tilojen fyysinen esteettömyys, viestinnän esteettömydessä eniten kehitettävää

Esteettömyyden eri osa-alueiden toteutumista kartoitettiin kysymällä, mitä seurat ottavat huomioon, kun pohtivat tapahtumiensa tai toimintansa esteettömyyttä. Vastausvaihtoehdot olivat seuraavat:

- Emme pohdi esteettömyyttä tapahtumia tai toimintaa järjestettäessä
- Tilojen fyysinen esteettömyys (esim. kynnykset, portaikot, oviaukkojen leveys, esteetön wc-tila)
- Aistit huomioiva esteettömyys (esim. näkö- tai kuulorajoitteet tai häiritsevät näkö-, kuulo-, tunto- tai hajuaistimukset)
- Viestinnän esteettömyys - onko viestintä esteetöntä?
- Toiminnan esteettömyys
- Toiminnan sopivuus kohderyhmälle
- Mahdollisuus palautteen antamiseen ja
- Muu, mikä?

Lähes neljäsosa seuroista, 23,6% (N=13) vastasi, ettei pohdi esteettömyyttä lainkaan.

Esteettömyyden osa-alueista eniten pohdittu oli vähemmän yllättävästi tilojen fyysinen esteettömyys, jota pohti yli puolet vastanneista seuroista (54,5%, N=30). Toiseksi ylsi toiminnan sopivuus kohderyhmälle, jota pohti 41,8% vastaajista (N=23). Toiminnan sopivuuden pohtimista kohderyhmälle ei luultavasti useinkaan mielletä nimenomaan esteettömyyskysymykseksi, vaan osaksi hyviä tapahtumien- ja toiminnanjärjestämiskäytäntöjä. Kolmanneksi useimmiten ja lähes kolmasosan vastaajista seuroissa pohdittiin esteettömyyttä aistit huomioiden sekä toiminnan esteettömyyttä (molemmissa 29,1%, N=16). Vähemmän sen sijaan pohdittiin mahdollisuutta palautteen antoon (12,7%, N=7) ja esteettömyydestä tiedottamista (18,2%, N=10). Yksikään vastanneista seuroista ei pohtinut viestinnän esteettömyyttä.

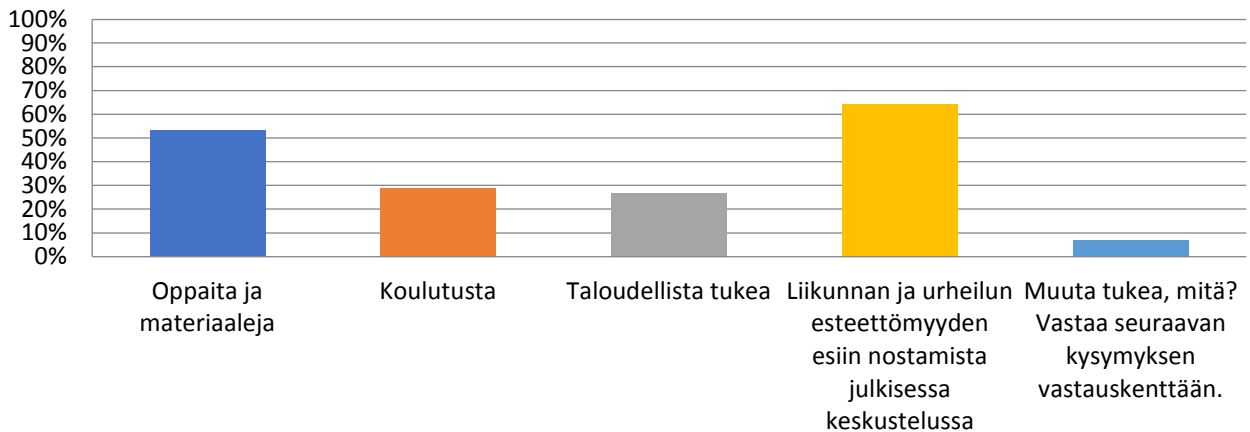
Muu, mikä -kohdassa 13 seuraa antoi vastauksen. Seuroissa huomioitiin myös seuraavia asioita:

- Esteettömyyskysymyksiä ei olla aiemmin otettu huomioon, mutta jatkossa näin tehtäisiin. Myös toinen vastaaja totesi, että kysymys on seuralla ensimmäistä kertaa käsittelyssä kyselyn myötä.
- Lajikohtaiset esteettömyysasiat.
- Seuran pienen koon vuoksi kaikki tapahtumiin osallistuvat olivat tuttuja ja toiminta suunniteltiin ryhmän lähtökohdista heille sopivaksi. Toisessa samankaltaisessa vastauksessa kuvattiin, että pienen seuran toimintaa on muokattu osallistujien rajoitteiden mukaan, mutta pienen seuran pienten resurssien vuoksi ei ole mahdollista järjestää toista esteetöntä harrastusvuoroa, jolloin käytännössä monet liikuntarajoitteiset henkilöt ovat jääneet toiminnasta pois siinä vaiheessa, kun osallistuminen on hankaloitunut liikaa.
- Toiminta suunnitellaan lähtökohtaisesti kaikille sopivaksi.
- Seuran toiminta tapahtuu maantieteellisesti esteellisessä paikassa, jota pahoitellaan ja asiasta tiedotetaan.
- Ajankohta ja paikka, pääsy tapahtumapaikalle
- Yhdenvertaisuus
- Avustajien toiminta
- Seura järjestää myös erityisryhmille tapahtumia, joissa esteettömyys on erityisesti huomioitu

6.1.4 Seurat toivovat TUL:lta ja piireiltään eniten liikunnan ja urheilun esteettömyyskysymysten nostamista julkiseen keskusteluun sekä oppaita ja materiaaleja

Millaista tukea toivoisitte TUL:lta/TUL:n piiriltänne seuranne esteettömyyden kehittämiseksi?

Esteettömyyskyselyn olennaisin tarkoitus tasa-arvovaliokunnan osalta oli selvittää, miten TUL voisi parhaiten tukea seuroja esteettömyystyössä. Kysymykseen, millaista tukea esteettömyyden kehittämiseen seurat toivovat TUL:lta ja piireiltään, lähes kaksi kolmasosaa vastanneista seuroista kertoi toivovansa TUL:lta ja piireiltään liikunnan ja urheilun esteettömyyden nostamista esiin julkisessa keskustelussa (64,4%, N=29). Seuraavaksi eniten seurat toivoivat oppaita ja materiaaleja esteettömyystyöhön (53,3%, N=24). Lähes yhtä moni, hieman yli neljännes vastanneista seuroista, toivoivat koulutusta (28,9%, N=13) sekä taloudellista tukea (26,7%, N=12).

Muunlaista tukea toivoi 7 seuraa. Seurat vastasivat seuraavaa:

- tarvitaan kokonaisvaltaista tukea: tiedotusapua, liikuntakeskuksen lajiesittelyjen koordinoitua
- tarvitaan vaikuttamista kuntapäätäjien
- ei koe tällä hetkellä tarvitsevansa tukea, mutta jos tulee mahdolliseksi kehittyä suuremmaksi ja tarjota liikuntaa monenlaisille ihmisille, sitten kaikkea edellä mainittua tukea.
- erityisliikunnanohjaajalle olisi tarvetta
- tarvitaan tietoa muiden saman lajin seurojen esteettömyysratkaisuista sekä tukea seuran liikuntapaikkojen avaamiseen liikuntarajoitteisille
- toivotaan yhteisiä tapahtumia

6.1.5 Seuroilla onnistumisia, haasteita ja ideoita esteettömyyden saralla

Seuroille tarjottiin mahdollisuus kertoa vapaasti muusta seuran esteettömyyteen liittyvästä, esimerkiksi erityisistä onnistumisista, puutteista, ideoista, tarpeista ja toiveista, avoimessa vastauskentässä. Kysymykseen vastasi 11 seuraa, jotka nostivat esiin seuraavat aiheet:

- Kyselyyn olisi haluttu liittää aineistoa soveltavan liikunnan projektista, jossa seura on mukana.

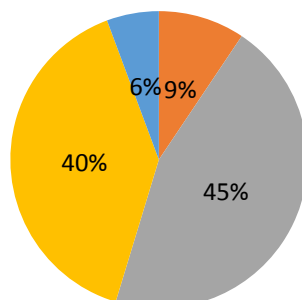

- o Jatkossa kyselyissä kannattaa tarjota kohta, johon voi lisätä liitteitä. Liitteitä voi toimittaa myös jälkikäteen hallinnon assistentti Aino Nevalaiselle (aino@tul.fi tai 050 472 9679).
- Seuran toiminta on sen verran pienimuotoista, että kysymystä ei ole pohdittu seurassa laajemmin. Seuran ikärakenteen vuoksi ikääntymiseen liittyvä esteettömyys on kuitenkin ollut pohdinnassa.
- Seuran jäsenistä vajaa puolella on erilaisia toimintarajoitteita, eikä seuraa ilman näitä henkilöitä olisi perustettukaan.
- Esteettömyyden toteuttaminen on lajin ominaisuuksien ja sille ominaisten toimintaympäristöjen vuoksi hankalaa.
- Kyselyn alussa kysyttiin vammaisten sekä liikunta- tai aistirajoitteisten ihmisten mahdollisuuksista osallistua toimintaan. Tarkennuksena voidaan todeta, että seura ei syrji näitä henkilöitä, mutta käytännössä ohjatun erityistoiminnan järjestäminen on haasteellista. Erityisryhmiin kuuluvat toivotetaan tervetulleiksi harrastamaan ja jäseniksi, kuten kaikki muutkin.
- Seura on parantanut omistamansa harrastuspaikan/yleisötilan esteettömyyttä korjaamalla kulkuväylät pyörätuolilla kuljettaviksi ja lisäämällä tiloihin esteettömän wc:n.
- Seuraan on ottanut yhteyttä henkilö esteettömyysasioissa, ja hänen toiveisiinsa on parhaan mukaan pyritty vastaamaan.
- Yksi idea olisi perustaa seuralle oma liikuntarajoitteisten liikuntaryhmä.
- Seura on ollut jo yli 20 vuotta alueensa aivoverenkiertoyhdistyksen kummiseura.
- Seuran alueella pääsee esteettömästi harrastamaan koulun liikuntasaliin sekä ulkokentille.
- Seuralla ei ole varsinaista vammaistoimintaa, joten esteettömyysasian ei koettu suuresti koskettavan seuraa. Joissakin yksittäisissä tapauksissa vamman aste ei ole este harrastukselle.

6.2 Kuntien/kaupunkien tilanne

6.2.1 Esteettömyys on huomioitu seurojen kunnissa ja kaupungeissa välttävästi

Esteettömyys on huomioitu kunnan/kaupungin liikuntatiloissa ja -ympäristöissä...

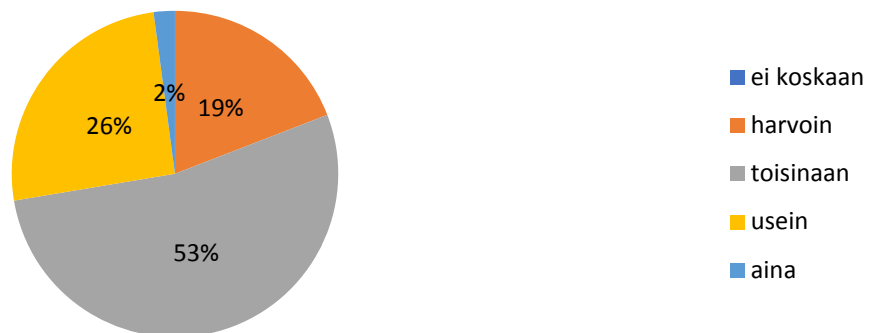
- erittäin huonosti
- huonosti
- ei hyvin eikä huonosti
- hyvin
- erittäin hyvin

Kysymykseen "Esteettömyys on huomioitu kunnan/kaupungin liikuntatiloissa ja -ympäristöissä..." vastaajat valitsivat tilannetta parhaiten kuvaavan vaihtoehdon asteikolla "erittäin huonosti" (1) – "erittäin hyvin" (5). Vastausten keskiarvo oli 3,42, joka sanallistettuna asettuu vaihtoehtojen "ei hyvin eikä huonosti" ja "hyvin", kuitenkin lähemmäksi vaihtoehtoa "ei hyvin eikä huonosti". Vastaukset jakautuivat tasaisesti taustamuuttujien perusteella: alueiden tai jäsenmäärien mukaan luokiteltujen ryhmien välillä ei löytynyt suuria eroja. Jäsenmäärältään suurimmat seurat (N=3) kokivat kaupunkinsa/kuntansa liikuntatilojen ja -ympäristöjen esteettömyyden muita paremmaksi antaen sille keskimääräisen arvon 4 ("hyvin"). Läntisen alueen vastaajat (N=24) taas kokivat kaupunkinsa/kuntansa liikuntatilat ja -ympäristöt vähiten esteettömiksi keskiarvolla 3,25 ("ei hyvin eikä huonosti").

6.2.2 Esteettömiin liikuntatiloihin saatavilla vuoroja toisinaan

Esteettömiin liikuntatiloihin on saatavilla vuoroja...

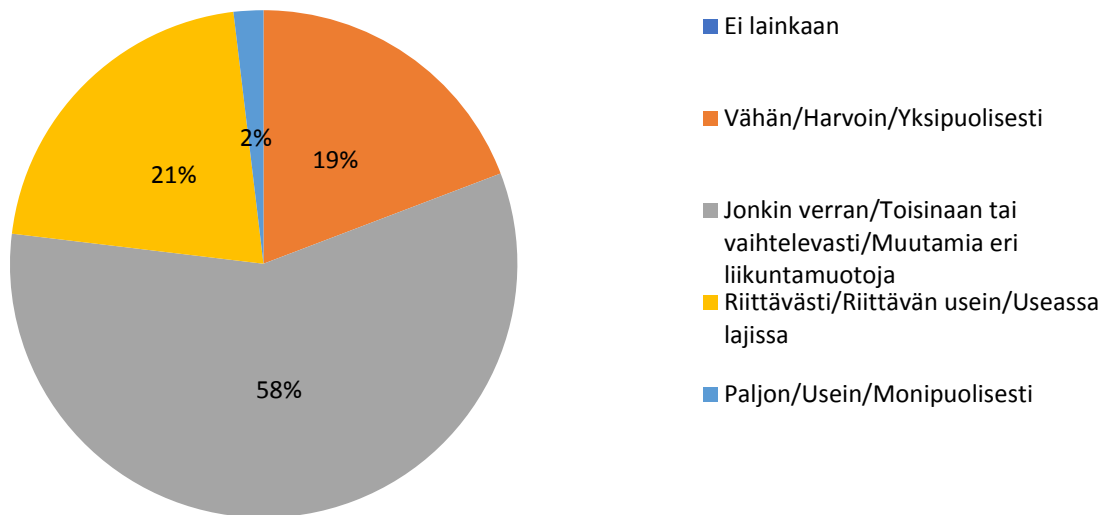

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein kunnan/kaupungin esteettömiin liikuntatiloihin on saatavilla vuoroja asteikolla "ei koskaan" (1) – "aina" (5). Keskimäärin vastaajat kokivat, että vuoroja oli saatavilla sanallisena arviona "toisinaan" (3,11 asteikolla 1–5). Vaihtelu niin jäsenmäärien kuin alueidenkin mukaan oli pientä. Alueista heikoimmin vuoroja kokivat olevan tarjolla läntisen ja pohjoisen alueiden vastaajat. Kaikista kyselyn vastaajista (N=55) kysymykseen jätti vastaamatta kahdeksan (8) seuraa, mikä viitannee siihen, etteivät seurat aina ole tietoisia tai käytä toiminnassaan kuntiensa/kaupunkiensä esteettömiä liikuntatiloja.

6.2.3 Erityisliikunnan tarjonnassa seurojen kunnissa/kaupungeissa puutteita

Erityisliikuntaa on tarjolla kunnassani/kaupungissani...

Vastaajia pyydettiin arvioimaan erityisliikunnan tarjontaa kunnissaan/kaupungeissaan. Kysymyksellä haluttiin selvittää tarjottavan erityisliikunnan määrää, tiheyttä ja monipuolisuutta kasvattamatta kyselyn pituutta merkittävästi, joten vastausvaihtoehdoissa yhdistettiin näitä kuvaavat määreet ja pyydettiin vastaajia valitsemaan parhaiten kuntansa/kaupunkinsa tilannetta kuvaava vaihtoehto. Vastausvaihtoehdot olivat:

- 1: Ei lainkaan
- 2: Vähän/harvoin/yksipuolisesti
- 3: Jonkin verran/toisinaan tai vaihtelevasti/muutamia eri liikuntamuotoja
- 4: Riittävästi/riittävän usein/useassa eri lajissa
- 5: Paljon/usein/monipuolisesti.

Etuna kysymysten yhdistämisessä oli, että vastaajaa kannustettiin pohtimaan erityisliikunnan tarjontaa useammalla mittarilla. Haittapuolena taas useamman kysymyksen tiivistämisessä yhteen oli siinä menetetty tieto: kun vastaaja "pakotettiin" valitsemaan em. vaihtoehdoista, ei hän voi erikseen kertoa, jos tarjonta on esimerkiksi määrältään runsasta, mutta muodoiltaan kovin yksipuolista. Tätä tiedonmenetystä korjattiin kuitenkin mahdollisuudella kertoa avoimessa kentässä lisää seuran kunnan/kaupungin erityisliikunnan tarjonnasta ja tilanteesta (ks. kohta 6.2.5). Kysymykseen jätti kuitenkin vastaamatta kyselyn 55 vastaajasta vain kolme, mistä voitaneen tulkita, ettei vastauksen valitseminen vaihtoehtojen joukosta ollut seuroille liian vaikeaa.

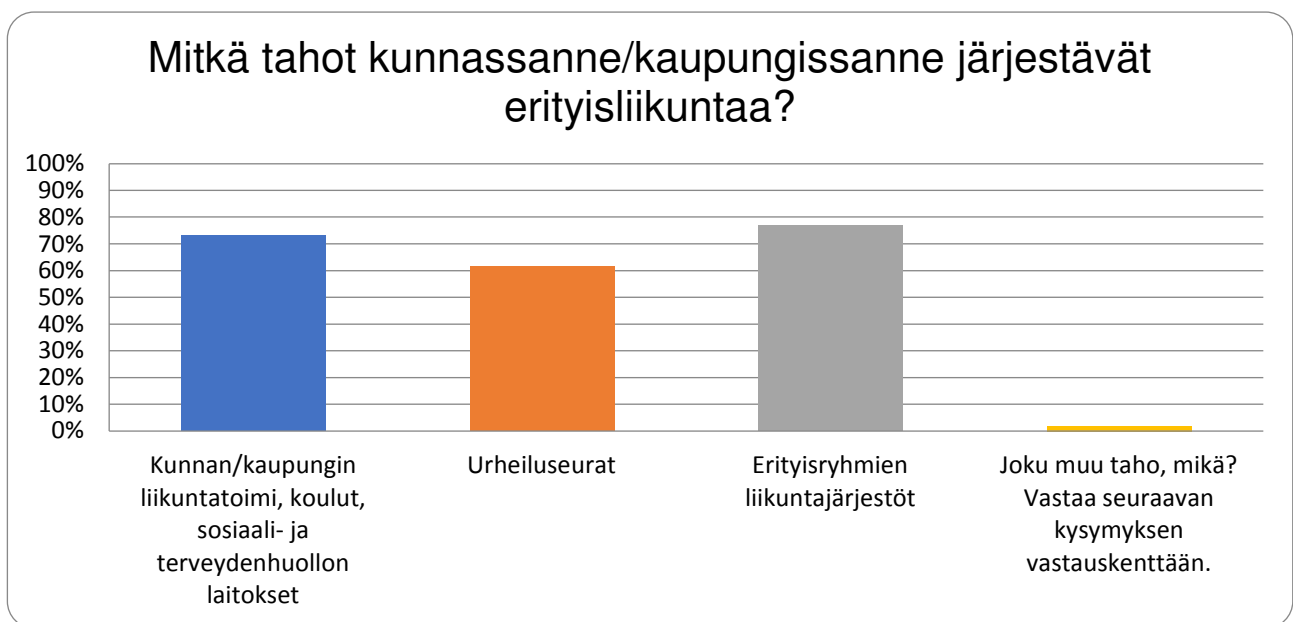

Kaikkien kysymyksen vastausten (N=52) keskiarvo oli 3,04 asteikolla 1–5, mitä vastaava sanallinen arvio oli "Jonkin verran/toisinaan tai vaihtelevasti/muutamia eri liikuntamuotoja". Erityisliikunnan tarjonnassa siis tunnistettiin melko huomattavia puutteita. Jäsenmäärien mukaan vastaukset jakautuivat siten, että tarjonnan kokivat paremmaksi jäsenmääriltään suuremmat seurat.

Vastausten selkeäkö jakautuminen jäsenmäärien mukaan liittyyneen seuran kunnan/kaupungin kokoon: vaikka kyselyssä ei erikseen tarkennettu, toimiiko seura taajama- vai haja-asutusalueella, on todennäköisempää, että jäsenmääriltään suuremmat seurat toimivat väestörikaammilla alueilla. Pienempien seurojen suhteen tällaista yleistystä ei voida kuitenkaan tehdä, sillä pienempiä seuroja voi olla niin haja-asutusalueella kuin taajamissakin. Erityisliikunnan tarjonta vaihtelee kunnan/kaupungin väkimäärän mukaan: pienemmissä kunnissa soveltavan liikunnan ryhmiä on enemmän suhteessa väkilukuun, mutta suuremmissa kunnissa toiminta on organisoidumpaa (Ala-Vähälä 2017).

Alueittain heikoimmaksi tarjonnan kokivat eteläisen alueen vastaajat (N=14), vahvimaksi Järvi-Suomen alueen vastaajat (N=6).

6.2.4 Erityisliikuntaa järjestävät seurojen mukaan pääasiassa erityisryhmien liikuntajärjestöt ja julkinen sektori

Seuroja pyydettiin valitsemaan seuraavasta listauksesta kaikki tahot, jotka (heidän tietojensa mukaan) järjestävät erityisliikuntaa seuran kunnassa/kaupungissa. Vaihtoehdot olivat:

- Kunnan/kaupungin liikuntatoimi, koulut, sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset
- Urheiluseurat
- Erytisryhmien liikuntajärjestöt
- Muu taho, mikä? (avoin kenttä)

Tällä kysymyksellä ei ole mahdollista eikä tarkoitus selvittää absoluuttista totuutta kunnan/kaupungin erityisliikunnan järjestäjistä, sillä voi olla, että seurassa ei olla tietoisia jostakin järjestävästä tahosta. Kysymyksen tarkoitus on pikemminkin herätellä seuroja pohtimaan alueensa erityisliikunnan kentän toimijoita.

Vaihtoehdoista eniten ääniä sai "Erityisryhmien liikuntajärjestöt" (76,9%; N=40), eli näiden tiedettiin tai ajateltiin todennäköisemmin järjestävän erityisliikuntaa seuran kunnassa/kaupungissa. Seuraavaksi eniten mutta lähes yhtä paljon vastauksia keräsi vaihtoehto "Kunnan/kaupungin liikuntatoimi, koulut, sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset" (73,1%, N=38). Vaihtoehdoista vähiten seurat vastasivat urheiluseurojen järjestävän erityisliikuntaa kunnissaan/kaupungeissaan (61,5%, N=32), vaikka tämäkin luku oli melko korkea.

Avokentässä seuroilla oli mahdollisuus kertoa, mitkä muut tahot järjestävät erityisliikuntaa heidän kunnissaan/kaupungeissaan. Kohtaan vastasi 5 seuraa, jotka kertoivat seuraavaa:

- oma seura järjestää erityisliikuntaa
- vammaisjärjestöt ja fysikaaliset hoitolaitokset järjestävät erityisliikuntaa em. toimijoiden lisäksi
- seurassa ei erityisen hyvin tunneta erityisliikunnan tilannetta kunnassa/kaupungissa.

Lähes kaikissa seuroissa tiedettiin/nimettiin ainakin yksi seuran kunnassa/kaupungissa erityisliikuntaa järjestävä taho, sillä kyselyn 55 vastaajasta vain kolme ei nimennyt yhtäkään toimijaa.

Jäsenmäärien mukaan luokiteltuina vastauksissa ei näkynyt selkeitä eroja luokkien välillä. Alueellisen luokittelun perusteella sen sijaan vaikuttaa siltä, että eteläisen alueen vastaajat valitsivat vaihtoehdoista muita alueita vähemmän toimijoita: kun muilla alueilla vastaajat ovat tyypillisesti valinneet vähintään kaksi toimijaa, ovat eteläisen alueen seurukset valinneet vaihtoehdoista muita alueita useammin 0-1 toimijaa. Valtion liikuntaneuvoston Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2017 -tutkimuksen (Ala-Vähälä 2017) mukaan pienemmissä, alle 10 000 asukkaan kunnissa soveltavan liikunnan järjestelyt ovat usein väestörikkaampia kuntia moninaisempia ja perustuvat useampaan palveluntarjoajaan (esim. sosiaali- ja terveystoimi, kansalaisopistot yms.), mikä voi joiltakin osin selittää tätä. Merkittäviä johtopäätöksiä tai yleistyksiä tästä ei kuitenkaan pienen vastaajamäärän vuoksi voi eikä tule vetää.

6.2.5 Kunnissa ja kaupungeissa kehitettävää liikuntatilojen ja -palveluiden esteettömyyden osalta

Kyselyn viimeinen varsinainen kysymys tarjosi seuroille mahdollisuuden kertoa lisää kuntansa/kaupunkinsa esteettömyydestä liikunnan ja urheilun saralla. Kysymykseen vastasi 55 vastaajasta 4 seuraa, jotka kertoivat seuraavaa:

- Uimahallivuorot kortilla todella kalliita (seuran laji on vesiurheilua)

- Kaupungin uusissakaan liikuntatiloissa ei esteettömyyttä ole kaikilta osin huomioitu. Joihinkin vanhoihin rakennuksiin on tehty pieniä parannuksia.
- Kunnan/kaupungin liikuntatilojen, -ympäristöjen ja -palveluiden esteettömyyttä koskeviin kysymyksiin on hieman vaikea vastata, kun suuressa kaupungissa on moneen lähtöön asioita, sekä esteettömiä että esteellisiä liikuntatiloja yms. Toiminta ei ole minulle myöskään riittävän tuttua vastatakseni.
- En tunne kaupungin esteettömyystilannetta lainkaan.

7 Yhteenveto ja suosituksia

7.1 Yhteenveto: onnistumisia ja haasteita

Yhteenvetona voitaneen sanoa, että seuroissa on niin onnistumisia kuin haasteitakin esteettömyyden osalta.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että monet seurat ovat ottaneet esteettömyysasiat huomioon toiminnassaan. Vastaajat tuovat kyselyssä esiin erilaisia tapoja, jotka ovat edistäneet toiminnan esteettömyyttä. Seuran olemassa olevia tietoja ja taitoja vielä tärkeämpää on kuitenkin halu oppia ja kehittyä, mitä monet seurat ovat tuoneet tässäkin kyselyssä ilmi: esteettömyysasioita luvataan pohtia jatkossa, ja työn tueksi toivotaan liitolta ja piireiltä oppaita ja materiaaleja. Ilahduttavaa on myös huomata, että kyselyyn vastanneet seurat pitivät asiaa niin tärkeänä, että toivovat TUL:lta liikuntapoliittista vaikuttamista sen tiimoilta.

Yksi merkittävä haaste on se, että esteettömyys nähtäisiin kaikille seuroille ja niiden toiminnalle olennaisena tekijänä. Esteettömyys mielletään usein vain tiettyjä väestöryhmiä, kuten esimerkiksi vammaisia ihmisiä, koskevaksi asiaksi. Tosiasiassa esteettömyys kuitenkin parantaa kaikkien mahdollisuuksia osallistua seuratoimintaan yhdenvertaisesti: yksinkertaisimmillaan esteettömyys on taitojen ja haasteiden sekä elämäntilanteiden moninaisuuden huomioimista. Esimerkiksi tapahtumapaikan valinta esteettömyyttä pohtien voi helpottaa osallistumista pyörätuolilla liikkuvalla osallistujalla, iäkkäämmälle osallistujalle ja myös autottomalle osallistujalle.

7.2 Suosituksia

Eniten kyselyyn vastanneet seurat toivoivat TUL:lta liikunnan ja urheilun esteettömyyden nostamista esiin julkisessa keskustelussa. Tässä on TUL:lle erinomainen tilaisuus vaikuttaa liikuntapolitiikan kentällä, laajentaa toimintaansa, toteuttaa arvojaan sekä tehdä yhteistyötä muiden urheilujärjestöjen kanssa hyvän asian puolesta. Tasa-arvovaliokunta laatii aiheesta kannanoton, ja liiton toivotaan edistävän asiaa parhaaksi katsomallaan tavalla.

Lisäksi seurat toivoivat TUL:lta materiaaleja ja oppaita esteettömyystyön tueksi. Tätä tehtävää voi TUL:ssa lähteä toteuttamaan liiton tasa-arvovaliokunta.

8 Kyselyn palaute

Vastaajille annettiin myös mahdollisuus antaa palautetta kyselystä. Palautetta antoi 55 vastaajasta neljä seuraa.

Palautteet koskivat seuraavia asioita:

- Kyselyn tarpeellisuus/tarpeettomuus:
 - Hyvä, kun asia nousee näin esille ja laittaa pohtimaan omaa valmiuttamme.
 - Mitä tällaisella kyselyllä ja sen tuloksilla saavutetaan? Eikö esim. julkiset tilat ole jo varustettu esteettömillä kulkureiteillä ja katsomoilla?
- Vastaamisen haastavuus
 - Vaikea vastata shakkikerhomme puolesta, johon kuuluu [lukumäärä] seniori-ikäistä miestä. Emme ole kohdanneet esteettömyysongelmaa toiminnassamme.
- Kyselyn spesifit ominaisuudet
 - Iso miinus siitä, ettei voinut lisätä tiedostoja!

**Suomen Työväen
Urheiluliitto**

9 Lähteet

Ala-Vähälä, Timo. 2017. *Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2017*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:3. Saatavilla: [https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Soveltavan_liikunnan_tilanne_kunnissa_2017_002.pdf]. Viitattu 10.7.2020.

10 Liitteet

Liite 1: Kyselylomake

TUL:n esteettömyyskysely 2020

Hei, ja tervetuloa vastaamaan TUL:n esteettömyyskyselyyn! Vastaaminen vie n. 10 minuuttia.

Tämän kyselyn tarkoitus on kartoittaa seurojen esteettömyystilannetta sekä selvittää, miten TUL voisi paremmin tukea seuroja esteettömän toiminnan järjestämisessä. Toivomme, että jokaisesta seurasta vastataan kyselyyn vain kerran.

Kyselyyn vastataan anonymisti. Vastaukset käsittelee TUL:n tasa-arvovaliokunta. Vastauksista kootaan raportti, jota hyödynnetään järjestön työssä liikunnan ja urheilun esteettömyyden kehittämiseksi. Raportti koostuu yhteenvedoista, taulukoista ja tilastoista, eikä siitä voi erottaa yksittäisiä vastaajia.

Vastausaika kyselyyn on 7.6.2020 saakka.

Mikäli tarvitset apua kyselyn täyttämässä tai sinulla on palautetta tai kysyttävää, otathan yhteyttä Aino Nevalaiseen (aino.nevalainen@tul.fi) tai 050 472 9679). Palautetta voit antaa myös kyselyn lopussa.

Taustakysymykset

Minkä TUL:n piirin alueella
seura toimii?

- Hämeen piiri
- Kainuun piiri
- Karjalan piiri
- Keski-Suomen piiri
- Kymenlaakson piiri
- Lapin piiri
- Oulun piiri
- Pohjanmaan piiri
- Saimaan piiri
- Satakunnan piiri
- Savon piiri
- Suur-Helsingin piiri
- Tampereen piiri
- Uudenmaan piiri
- Varsinais-Suomen piiri

Seuran jäsenmäärä

- 1-50 jäsentä
- 51-100 jäsentä
- 101-200 jäsentä
- 201-500 jäsentä
- 501-1000 jäsentä
- yli 1000 jäsentä

Asiakysymykset

Seuran oma toiminta

Seuraavat kysymykset koskevat seuranne omaa toimintaa.

Ota kantaa seuraavaan väittämään: **Vammaisuus** ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

- Täysin eri mieltä.
- Jokseenkin eri mieltä.
- Ei samaa eikä eri mieltä.
- Jokseenkin samaa mieltä.
- Täysin samaa mieltä.

Ota kantaa seuraavaan väittämään: **Liikuntarajoitteisuus** ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

- Täysin eri mieltä.
- Jokseenkin eri mieltä.
- Ei samaa eikä eri mieltä.
- Jokseenkin samaa mieltä.
- Täysin samaa mieltä.

Ota kantaa seuraavaan väittämään: **Aistirajoitteisuus** (esim. näkö- tai kuulorajoitteisuus) ei vaikuta henkilön mahdollisuuksiin toimia seurassa.

- Täysin eri mieltä.
- Jokseenkin eri mieltä.
- Ei samaa eikä eri mieltä.
- Jokseenkin samaa mieltä.
- Täysin samaa mieltä.

Kun seuranne järjestää toimintaa tai tapahtuman, esteettömyyttä pohditaan...

- ei koskaan
- harvoin
- toisinaan
- usein
- aina

**Mitä otatte huomioon, kun pohditte esteettömyyttä
tapahtumaa tai toimintaa järjestäessänne?**

Voit valita niin monta vaihtoehtoa kuin haluat.

- Emme pohdi esteettömyyttä tapahtumia tai toimintaa järjestäessämme.
- Tilojen fyysinen esteettömyys (esim. kynnykset, portaikot, oviaukkojen leveys, esteetön wc-tila)
- Aistit huomioiva esteettömyys (esim. näkö- tai kuulorajotteet tai häiritsevät näkö-, kuulo-, tunto- tai hajuaistimukset)
- Viestinnän esteettömyys - onko viestintä esteetöntä?
- Toiminnan esteettömyys
- Esteettömyydestä tiedottaminen - tiedotetaanko tilojen/toiminnan esteellisyydestä tai esteettömyydestä?
- Toiminnan sopivuus kohderyhmälle
- Mahdollisuus palautteen antamiseen
- Muu, mikä? Vastaa seuraavan kysymyksen vastauskenttään.

**Mitä muita asioita otatte huomioon, kun pohditte
esteettömyyttä tapahtumaa tai toimintaa järjestäessänne?**

Millaista tukea toivoisitte TUL:lta/TUL:n piiriltänne seuranne esteettömyyden kehittämiseksi?

Voit valita niin monta vaihtoehtoa kuin haluat.

- Oppaita ja materiaaleja
- Koulutusta
- Taloudellista tukea
- Liikunnan ja urheilun esteettömyyden esiin nostamista julkisessa keskustelussa
- Muuta tukea, mitä? Vastaa seuraavan kysymyksen vastauskenttään.

Mitä muuta tukea toivotte TUL:lta/TUL:n piiriltä seuranne esteettömyyden kehittämiseksi?

Mitä muuta haluatte kertoa meille seuranne esteettömyydestä? Erityisiä onnistumisia, puutteita, tarpeita, ideoita, toiveita?

Kunnan/kaupungin tilanne

Seuraavat kysymykset koskevat kuntanne/kaupunkinne tilannetta liikunnan ja urheilun esteettömyyden suhteen.

Esteettömyys on huomioitu kunnan/kaupungin liikuntatiloissa ja -ympäristöissä...

- erittäin huonosti
- huonosti
- ei hyvin eikä huonosti
- hyvin
- erittäin hyvin

Esteettömiin liikuntatiloihin on saatavilla vuoroja...

- ei koskaan
- harvoin
- toisinaan
- usein
- aina

Erityisliikuntaa on tarjolla kunnassani/kaupungissani...

Valitse parhaiten kuntasi/kaupunkisi tilannetta kuvaava vaihtoehto.

- Ei lainkaan
- Vähän/Harvoin/Yksipuolisesti
- Jonkin verran/Toisinaan tai vaihtelevasti/Muutamia eri liikuntamuotoja
- Riittävästi/Riittävän usein/Useassa lajissa
- Paljon/Usein/Monipuolisesti

Mitkä tahot kunnassanne/kaupungissanne järjestävät erityisliikuntaa

Voit valita niin monta vaihtoehtoa kuin haluat.

- Kunnan/kaupungin liikuntatoimi, koulut, sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset
- Urheiluseurat
- Erityisryhmien liikuntajärjestöt
- Joku muu taho, mikä? Vastaa seuraavan kysymyksen vastauskenttään.

Mitkä muut tahot järjestävät kunnassanne/kaupungissanne erityisliikuntaa?

Mitä muuta haluat kertoa meille kuntasi/kaupunkisi esteettömyydestä liikunnan ja urheilun saralla? Erityisiä onnistumisia, puutteita, ideoita?

Varsinainen kysely päättyy tähän.

Tässä voit halutessasi antaa palautetta kyselystä.

**Suomen Työväen
Urheiluliitto**

Kiitos kyselyyn vastaamisesta! Olet omalta osaltasi auttanut meitä liikunnan ja urheilun esteettömyyden edistämässä. Suuri kiitos sinulle!

Mikäli haluat muuttaa tai täydentää vastauksiasi myöhemmin tai antaa lisätietoa, otathan yhteyttä Aino Nevalaiseen (aino.nevalainen@tul.fi) tai 050 472 9679).